

Amikor a vonatok elindulnak...

„Ha a vonatok indulnak,
ha a jó napok elmúlnak,
rideg helyeken száguldva, ájultan.
Akárhova visz, lesz új nap,
a gonosz oda már nem nyúlhat
a szíved gyertya, mit elfújnak,
de meggyullad.”

(Részlet Pajor Tamás: Rosenberg Dani című dalából)

(Az elbeszélés szereplői nem valós személyek, bármilyen egybeesés, illetve hasonlóság a valósággal csupán a véletlen műve.)

Akkor még senki sem sejtette, milyen hirtelen megváltozik minden.

Ugyanabba a gimnáziumba jártak, ugyanabba az osztályba. Jó barátok voltak, sok közös vonással, még fizikumra is hasonlítottak egymásra: mindkettő magas, nyúlánk, barna hajú, barna szemű. „Csak” egy kis különbség volt közöttük. Elenyésző. Egyiküket Marosi Istvánnak hívták. A másik fiú neve Grünnefeld Dávid volt. De ennek akkor még nem volt semmilyen jelentősége. Istvánt nem érdekelte barátja kissé „más”, nem éppen magyar hangzású neve. Együtt nőttek fel, együtt rúgták a labdát a városszéli sportpályán, együtt drukolták át a felvétellel járó izgalmakat, együtt ujjongtak egymás sikereinek örülve, amikor kitették a vizsgaeredményeket. Dávid többször is Istvánéknál ebédelt, élvezettel kóstolgatva a magyar konyha ízeit. István is gyakran ellátogatót Dávidékhoz. Bár néha furcsállta a zsidó hagyományokhoz hűen ragaszkodó családot, de ugyanakkor bizonyos tiszteletet is érzett irántuk.

Egy idő után zavaros, ijesztő hírek kezdtek terjedni a vegyes lakosságú városban: kiközösítésről, pogromról, elhurcolásról beszéltek az emberek. Egyre gyakrabban elhangzott egy örült vezető neve is itt-ott, kisebb-nagyobb társaságokban, vagy az otthonokban, amikor a szülők úgy gondolták, hogy gyerekeik már békésen alszanak, suttogva, félszavakkal beszéltek azokról a szörnyűségekről, amelyeket napközben munkahelyeiken, vagy hazafelé menetkor hallottak. Pedig a gyerekek nem mindig aludtak. Megérezték, hogy valami készülóban van, és ez a „valami” nem jó, nagyon nem jó.

Dávidéknál esténként többen is összegyűltek, pontosabban a város zsidó lakosságának néhány férfitagja.

Az elején nem találta feltűnőnek ezeket a látogatásokat, hiszen kiskorától hozzá volt szokva ahhoz, hogy apa jelentős tekintéllyel és tisztelettel bír a zsidó közösség körében. Gyakran fordultak hozzá tanácsért, nem egyszer csoportosan is felkeresték otthonukban.

Apa néha megengedte, hogy ő is részt vegyen a beszélgetéseken, hadd táguljon a fiú értelme, hadd tanuljon, készüljön az életre. Ilyenkor Dávid csillogó szemekkel hallgatta apát, és rendkívül büszke volt rá, bölcs és megfontolt tanácsait igyekezett mélyen elraktározni magában.

Egy darabig most is úgy gondolta, tanácsért jönnek át a férfiak, csak az tűnt fel, hogy apa többé nem engedélyezte, hogy ő is jelen legyen. Rá nem jellemző ingerült hangnemben küldte fel fiát a szobájába minden egyes alkalommal, amikor látogatók érkeztek. És azt is furcsának találta, hogy egyre gyakrabban csak sötétedés után jöttek, mintha attól tartottak volna, hogy valaki meglátja őket. És a kopogtatásuk is megváltozott: az addigi határozott kopogtatást félénk, inkább kaparászásra emlékeztető hang váltotta fel.

Túl sok volt a „gyanús jel” a kamaszodó fiú számára.

Ezért, egyik este, amikor újra ellátogatót hozzájuk néhány családapa, Dávid szó nélkül, meg sem várva az apai felszólítást, felment a szobájába, de nem feküdt le, hanem pár perc után kiosont, és vállalva a kockázatot, hogy esetleg megreccsen lába alatt a már eléggé elavult padló, lement néhány lépcsőfokot, és fülelni kezdett. Azonnal megszólalt a lelkiismerete, hogy nem becsületes dolog mások beszélgetését kihallgatni, de most győzött a kíváncsiság, vagy talán inkább a szorongás, ami egy idő óta egyre csak nőtt benne.

Nem jutottak el hozzá tisztán a szavak, csak egy-egy szófoszlány, de ez is elegendő volt arra, hogy a már napok óta felgyűlt félelem szívbe markoló rémületté váljon benne.

Feldúltan ment vissza a szobájába, és arra gondolt, bárcsak mellette lehetne István, a barátja, aki biztosan tudna valami nyugtatót mondani, el tudná oszlatni az aggodalmait.

Egész éjszaka ébren volt, egy pillanatra sem tudta lehunyni szemeit. Szinte ötpercenként nézett az órára, és azt hitte, soha nem jön el a fél hét, amikor megszólal az ébresztő, és végre feltűnés nélkül kipattanhat az ágyából.

Anya nem igazán értette fia korai megjelenését a konyhában. Máskor mindig ¾ hét körül felszólt Dávidnak: „Ébresztő! Kész a reggeli!”, mire a fiú jelezte, hogy ébren van már, mindjárt jön.

„Valami baj van, fiam?”, kérdezte, amikor meglátta a kialvatlan szemű, sápadt Dávidot. „Nincs semmi baj, anya. Csak ma korábban kell ott lennem az iskolában, mert meg kell beszél-

nem valamit Istvánnal”, válaszolta a fiú, és elfordult anyától, hogy az ne láthassa hirtelen lángba borult arcát. Életében először hazudott, de nem akarta megosztani vele a félelmeit. Még nem. Nem tudta, hogy apa mennyit mondhatott el a férfiakkal folytatott beszélgetéseiből, ha egyáltalán elmondott bármit is, és nem akarta fölöslegesen felzaklatni. Sebtében bekapott néhány falatot a kikészített reggeliből, megölelte anyját, majd kiszaladt a házból.

„Remélem, nem keveredett valami rosszba”, nézett utána anya elgondolkozva.

Dávid végigrohanta az utat az iskoláig. A portás meglepetten kapta fel a fejét, amikor a fiú elszáguldott a kapusfülke előtt, anélkül, hogy akár csak biccentett volna feléje. Évek óta ismerete Dávidot, aki már kisgyerekként arról volt „ismert”, hogy mennyire nyugodt, kimért, jól nevelt. Mindig előre köszönt a felnőtteknek, a nála idősebbeket pedig mindig előreengedte. Most pedig úgy elviharzott Samu bácsi mellett, mintha ott sem lett volna.

„Nocsak, mi lelte a kis Grünnefeldet? Ilyen még nem fordult elő, hogy ne köszönjön. Erősen sürgős dolga akadhatott, ha ennyire sietett”, morfondírozott magában az öreg.

Dávid beszaladt az osztályterembe. Bár tudta, hogy még túl korán van – alig múlt fél nyolc –, mégis abban reménykedett, hogy valami csoda folytán ott lesz István, és akkor végre kiöntheti neki a lelkét, kibeszélheti magából azt a bénító félelmet, ami az este óta ott ólálkodik a szíve körül, és bele-belemélyeszi karmait.

De a terem üres volt.

Dávid leroskadt a padjába, lüktető halántékát ráfektette az asztal hús felületére, és próbált megnyugodni.

Nemsokára kezdett benépesülni a terem. Érkeztek a fiúk, egyesével, csoportosan. Kezet fogtak egymással, úgy igazán férfiasan, ahogy illik, majd élénk beszélgetés zaja töltötte be az osztályt. Innen-onnan egy-egy nevetés hangzott fel, és Dávidot szinte kővé dermedtette a felismerés, hogy egyikük sem ment oda hozzá, hogy vele is parolázzon. Soha, de soha nem fordult elő ilyesmi, amióta ebbe az osztályba járt. Természetes, iratlan szabály volt, hogy az újonnan érkező mindig odalépett a már jelenlévőkhöz, és köszöntötték egymást. Ő is mindig így járt el, és vele is mindig így bántak az osztálytársak. EDDIG!!!

Kábultan emelte fel fejét a padról, és látta, hogy a fiúk vidáman társalognak egymással, a szorgalmasabbak az első óra leckéjét ismételték, mások ide-oda járkáltak a teremben, de neki még csak a közelébe sem mentek. Mintha egy megbélyegző kerítés zárta volna el a többiektől.

Annyira váratlanul érte a felismerés, hogy nem tudott megszólalni, csupán a tekintetével

próbált belekapaszkodni egyik-másik osztálytársa szemébe, de elnéztek felette, még a vele való szemkontaktust is kerülték.

Dávid kétségbeesetten kereste barátját a többiek között, de sehol sem látta.

„Lehetetlen, hogy pont ma, pont most ne jöjjön! Éreznie kell, hogy bajban vagyok! Nagyon nagy bajban!”..., és akkor... hirtelen egy kéz szorítását érezte a vállán, és meghallotta a jól ismert pajkos hangot: „Szevasz öreg! Hát téged mi lelt, hogy ilyen fancsali képet vágasz? Csaknem az a gond, hogy nem készültél matekból? Ajaj! Ez tényleg zűrös lenne, mert a vaskalapos Tamási tanár úr elhúzza a nótádat! De el ám!”

„Hát mégis itt van! Mégsem hagyott cserben! Most már minden rendben lesz!”, sóhajtott fel megkönnyebbülten Dávid, és hálásan nézett fel barátjára, aki áttörte azt a láthatatlan kerítést, és most itt áll mellette.

„Biztosan a fáradtság miatt képzelődöm. Több mint valószínű, köszöntek a fiúk, csak én nem hallottam. Még a végén azt gondolják, hogy felvágok. Jóvá kell tennem ezt a baklövésém. Bocsánatot kell kérnem tőlük.” De amikor tekintete találkozott az Istvánéval, visszahőkölt, és nyomban rájött, hogy nem képzelődött, amikor azt gondolta, hogy a fiúk szándékosan elkerültek.

István vidám hangja álca volt csupán. Szemeiben szomorúság és aggodalom ült. Komoly arcán nyoma sem volt a lazaságnak, vidámságnak. Mereven állt Dávid mellett, keze továbbra is barátja vállán nyugodott, mintha azt mondta volna: „Aki őt bántja, az engem bánt!”

Dávid ekkor eszmélt rá, hogy milyen sűrű csend van a teremben, szinte hasítani lehet. Körülnézett, és meglátta a többieket, akik most már egy csoportba tömörülve álltak az osztály másik végében, és az a megvetés, az a gyűlölet, ami kirajzolódott az arcukra, égetni kezdte a fiú lelkét.

Felpattant a helyéről, és áttörve a fiúk gyűrűjén, kirohant az osztályból.

„El innen! El innen minél messzebbre!”, dübörögték a gondolatai.

Az öreg kapus most már ijedten nézett a száguldó fiú után. „Jaj, csak kárt ne tegyen magában szegény gyerek!”

Dávid érezte egy idő után, hogy elhagyja az ereje, muszáj megállnia, mert, ha nem, összeesik. Levetette magát a földre, és elkezdett sírni. Először némán, csendesen folytak a könnyei, majd egyre erőteljesebb, hangos zokogásba váltott át.

„Mi történt? Miért néztek rám olyan gyűlölettel? Kőze van ennek mindazokhoz a szörnyűségekhez, amiket az este kihallgattam? Miről is beszéltek azok a férfiak? Kiközösítés? Megbélyegzés? Elhurcolás? Mintha valami sárga csil-

lagról is szó lett volna! De miért? Csak azért, mert más a nemzetiségünk? Mások a szokásaink? Ezért?! Hát létezhet ilyesmi, hogy egyszer csak egyik nemzet gyűlölni kezdi a másikat, csak azért, mert az más?”

Miután alaposan kisírta magát, felült és körülnézett, hogy hol is van. A város szélén elterülő réten találta magát.

„Ez igen! Jó messzire eljöttem! Ideje hazaindulnom, mert anya aggódni kezd, ha késni fogok!”

Miközben felállt és leporolta magáról a ráragadt fűszálakat, úgy érezte, hogy legalább tíz évet öregedett. A felhőtlen gyerekkort, az ifjúság jövőbe vetett bizalmát valami keserű életérzés váltotta fel. Megértette, hogy valaminek történnie kellett a városban, az országban, talán az egész világban. Valami gonosz van felnövőben, ami ellen gyerekfejjel nem lehet harcolni. Erősnek kell lenni. Kívül, belül egyaránt. Talán így van esély legyőzni azt a kegyetlen valamit, ami egyik napról a másikra megfosztotta a gyerekkortól, a jövőjétől.

Elindult visszafelé a városba. Észre sem vette, hogy mennyire megváltozott a járása, a testtartása. Alapos, erőteljes léptekkel haladt, válla kissé meggörnyedt, mintha egy láthatatlan súly nehezedett volna rá.

Gondolataiba mélyedve közeledett a városhoz, amikor is hirtelen éles morajlásra lett figyelmes. A város felől jött ez a fenyegető, morajló hang. Felgyorsította a lépteit. A morajlás egyre csak erősödött. Amikor a városba vezető úthoz ért, megdöbrent látvány fogadta: hatalmas tankok lepték el az utcákat, idegen katonák hemzsegték mindenfelé; kétségbeesett kiáltások, sikoltozások, gyereksírás vegyült az idegen, pattogó vezényszavak közé; embereket rángattak ki a házaikból, teherautókra ültették és elhajtottak velük.

Dávid úgy érezte, forogni kezd vele a föld, és megmozdul maga az egész univerzum.

„Lehetetlen, hogy már itt is vannak! Ez csak valami félreértés lehet! Nem engedhetik meg, hogy ez megtörténjen! Apa! Anya!”, szakadt fel belőle a kiáltás, és ismét elkezdett rohanni a házuk felé.

Éppen abban a pillanatban, amikor odaért, kicsapódott a kapu, és felemelt kezekkel, felfegyverzett katonák kíséretében jött ki apa, anya és... „Te jó ég! István is! Mit keres itt a barátja? És miért emeli fel ő is a kezét??” Oda akart szaladni hozzájuk, de az egyik katona ráfordult azon a furcsa, idegen nyelven, és durván félrelökte. Kétségbeesetten kereste a szülei tekintetét, hogy legalább így kommunikálhasson velük, de a szülők lehajtott fejjel, némán elmentek mellette, mintha nem is ismerték volna. Ekkor Ist-

vánnal próbált valamilyen formában kapcsolatot teremteni, de a barátja elnézett felette, mintha ott sem lett volna.

Egy túlszűfolt teherautóhoz vezették a három embert. Egy katona állt a gépkocsi mellett, kezében egy listával. Nem messze tőle bámészkodó tömeg gyűlt össze. Dávid megpróbált elvegyülni az emberek között, miközben azon igyekezett, hogy minél közelebb kerüljön a listát tartó katonához. A listán nevek voltak. Először apa neve hangzott el, mire apa jelezte, hogy ő az, majd anya neve következett, majd Dávid hallotta, hogy őt szólítják, és ekkor István lépett oda a katonához, jelezve, hogy ő a szólított személy.

„Neee!!!”, jajdult fel Dávid, és utat törve a tömegben a katona elé ugrott: „Én vagyok Grünnefeld Dávid! Nem ő! Hagyják őt békén! Engem vigyenek!” Két vasmarok szorult a karjaira, érezte, hogy a levegőbe emelkedik, majd hirtelen ledobták, mint valami zsákot. Újra a tömegben találta magát. Szédülten nézett körül, majd meghallotta, hogy felbóg a motor. Mire sikerült kivekednie magát a tömegből, már csak a távolodó autót látta. Lerogyott az út közepére, és csak bámult maga elé, miközben egyre csak azt nyöszörögte: „Én vagyok Grünnefeld Dávid! Én vagyok Grünnefeld Dávid!”

A tömeg lassan kezdett széteszlani. Senki sem figyelt az út közepén magában motyogó fiúra. Csúpan egy idős asszony jegyezte meg: „Szegény gyerekek! Mennyire megviselte, hogy elveszítette zsidó barátait!”

Tíz év múlva

Dávid soha többet nem látta viszont szüleit és barátját.

Évekig kutatott utánuk annak reményében, hogy rájuk talál, életben lesznek, és újra minden úgy lesz, mint azelőtt. De nem sikerült nyomukra bukkannia.

Valahol, a halálba menetelő úton, végérvényesen eltűntek, mint annyi millióan.

„Az életet védelmezni emberi kötelességünk” névvel Dávid egy alapítványt hozott létre, amelynek tagjai részben a borzalmakat túlélők sorából kerültek ki, illetve olyan családtagok, rokonok, akik hozzátartozóikat, barátait veszítették el egy olyan Európa haláltáborában, amelyik mindig büszkén hirdette magáról, hogy a civilizáció, a kultúra és a humanizmus bölcsője.

Akkor milyen lenne egy barbárok lakta Európa...?!

A Muravidék Baráti Kör Kulturális Egyesület gondozásában megjelenő kötet címadó novellája.